فۆبیا لە فەشەلی نەوشیروان و گۆڕان!… کامیار سابیر

فۆبیا(Phobia)، ترس و دڵەڕاوکێ و نیگەرانیی لە شتێ، لە دەعبایەک، لە دیاردەیەک یان لە رووداوێک ئەگەیەنێت کە مرۆڤ، تووشی دۆخی تۆقیین، شڵەژان، بێمتمانەیی و سەرگەردانیی ئەکات. هاوکات، هەستیاریی و قەلەقیی بەردەوامی بۆ دروست ئەکات و ناتوانێ بڕیار لەسەر شتێ بدات کە ئەو فۆبیایە لە مێنتاڵیتیی ئەو کەسەدا گەرای ترسی خستووە. لە هەلومەرجی سیاسیی هەرێمی کوردستانی عێراقدا، سیاسەتکردن، یان هەنگاونان بەرەو ئەوەی کە چەند کەسێک یان گرووپێک هەڵسن بەسەرپێخستنی رەهەندێکی سیاسیی و گوتارێکی سیاسیی جیاوازتر، یەکسەر و بێ سێ و دوو، لەگەڵ فۆبیایەکدا، دەرگیر ئەبێت(بۆ تاک) و ئەبن(بۆ کۆ) کە کەس ناتوانێ تەجاوزی نەوشیروان بکات؟! لەبەرامبەر ئەم دەسەڵاتەدا، نەوشیروان هیچی پێ نەکرا، بە دڵنیاییەوە، بە کەسیتریش ناکرێ! بەو کاریزما و توانا سیاسیی و عەسکەریی و جەماوەرییەی نەوشیروان، هیچ لەگەڵ ئەم دوو حیزبە نەکرا، ئەبێ هەرکەسێ بییر لە ئۆپۆزیسیۆنبوون بکاتەوە، هەزارویەک پرسیار لەسەر فەشەلی گۆڕان و نەوشیروان لە خۆی بکات؟ ئەوکاتیش هەنگاوێ بە دواوە بنێت و دەست بەکڵاوی خۆیەوە بگرێت و عاقڵمەند، دانیشێت!

ئەوانەی سەرەوە و هەزاران ریوایەتی تری لەو جۆرە، بەشێکی زۆر لە مێدیا سێبەرەکانی دەسەڵات و کەسایەتییە سیاسییە پییرەکانەوە، بەردەوام تەخشان ئەکرێن، بەڵام بەشێک لەوانەی خۆیان بە رەخنەگر و ناڕازیی و بگرە ئۆپۆزیسیۆنیش ئەزانن، بە لا ئیرادیی بێت یان لە خۆیان رانابیینن، هەمان فۆبیا بڵاو ئەکەنەوە کە کەس ناگات بە قوولەی قافی نەوشیروان و هەرکەسێکیش بییر لە ئۆپۆزیسیۆن بکاتەوە، حیزب دابنێ یان لیست دابنێ، ئەوە چارەنووسی بە فەشەلەکانی نەوشیروان، مەحتوم ئەبێت. کارەساتەکە لەوەدایە زۆرێک لەوانەی خۆیان بە قائید، بە نوخبە، بە کادیر و بە مەیدانداری سیاسیی ئەزانن، ئەم فۆبیایانە لە دەسەڵات، باشتر تەخشان ئەکەن و راستەوخۆ بە خەڵک و بە دەسەڵاتیش ئەڵێن، ئێمە ئەهلی ئۆپۆزیسیۆن نیین و گۆڕ بە ئۆپۆزیسیۆن ئەکەین و بە شێنەیی، کارتی تەسلیمبوونیان، بەند کردووەتەوە.

شێواز و تایبەتمەندیی بییرکردنەوە و رەفتاری خودگەرایی و سیاسیی

(ئیدیۆسینکرەسی Idiosyncrasy) نەوشیروان، پێش هەموو شتێ، تایبەتمەندیی ئەپۆزیسیۆنبوون نەبوو لە سیستەم و مۆدێلی دەسەڵات و چەتەگەرییە ئابوورییەکە، بەڵکو ئەو خۆی بە بەشێک لەو سیستەمە سیاسیی و کولتوورییە و کۆمەڵایەتییەی کوردایەتیی ئەژمارد ئەکرد و خەونی بەوەوە ئەبینی کە ریفۆرم لە حکومەتی هەرێم و حیزبەکاندا، بکرێن و چاکسازیی سیاسیی و ئابوورییان تێدا بکرێت! لە واقیعدا بە شیعار و بە حەماس و پۆپیولیزم ئەوانەی ئەویست، بەڵام لەسەر ئەرضی واقیع، کڵاوی خستە سەر حیزبەکە(گۆڕان) و جەماوەرەکەیشی، هەروەکو کاتی خۆیشی کڵاوی خستە سەر ڕێکخراوەکی گەورەی وەکو کۆمەڵەی ڕەنجدەران کە خۆی قەناعەتی بە پرەنسیپە سیاسییەکانی کۆمەڵە نەبوو، هەزاران کەسیش لەسەر کۆمەڵە تێداچوون، بەڵام عاقیبەت ئیعتیرافی کرد کە ئەو کۆمەڵە نەبووە و لە لایەن تاڵەبانییەوە، مەئموورییەتێکی پێسپێردراوە و بە سکرتێری کۆمەڵە، تەعیین کراوە.

هەمان شتی لە گۆڕانیشدا دووبارە کردەوە، بەڵام ئەمجارەیان، خۆی ماستەرمایند و ئەندازیاری ئەم کڵاولەسەرکردنە بوو، هەمان شتی کرد کە جەلال تاڵەبانیی لە دروستبوونی یەکێتییدا کردی و تەنیا حیزبی بە خۆی دروست کرد. ئەوە، کادیرە گەنج و بە تەجروبەکانی کۆمەڵە و شۆڕشگێڕان و خەتی تەسک و پان، تایبەت و گشتیی بوون لە عەبقەرییەتە سیاسییەکەی جەلال تاڵەبانیی ناگەیشتن و باجی ئەو تێنگەیشتنەیش ئەو کوردستانە وێرانەیە، ئەو زەلیلبوونەی ناوچەکانی خۆیان و خەڵکەکەیەتی، هەروەها ئەو یەکێتییەی کوڕانی تاڵەبانیی و منداڵەکانی ئیبراهیم ئەحمەد و ئەو هەموو مەکتەب سیاسیی و سەرکردایەتییەیە کە چۆن حیزبەکەیان جڵەو بکرێ و بە کوێوە لێبخوڕدرێ، بەس پارەی مانگانەی بەردەوامیان هەبێت و ئەو ژیانە گەندەڵییەی پێکەوەیان ناوە، لێیان تێکنەچێ، لە دوور و نزیکەوە، پەیوەندییەکیان بە پرەنسیپی سیاسیی و ئەخلاقی سیاسیی و ئایندەی خەڵکی کوردستانەوە، نە بووە نە ماوە. هەمان طاس و حەمامیش بە گۆڕانی ئێستا، بەس شەراکەتی بیزنس و دزییەکانیان لەگەڵ دەسەڵاتدا، لێتێکنەچێ، نەک باکیان بە خەڵک نییە، بەڵکو باکیان بە توراثی قائیدە ڕەحیمەکەی خۆیشیان، نییە.

پاش چل ساڵ خەلفەیی بە مام جەلال، نەوشیروانیش تێگەیشت کە سیاسەت لە کوردستان و ناوچەکەدا ئەوەیە کە وەکو ماڵی بارزانیی و ماڵی تاڵەبانیی، حیزبێک بە خۆت و منداڵەکانت دروست بکەیت، ئەو هیچ کاتە بە شوێن ئەوەوە نەبووە کە فۆرمەڵەی فیکرێکی سیاسیی جیاوازتر بکات و لە هەڵە گشتیی و ڕەسمییەکانی مەنظومەی کوردایەتیی دەربچێ،

هیچ کاتێکیش بە شوێن ئەوەوە نەبووە کە بەڵێنە ریفۆرمخوازییەکانی جێکەوت و تەنفیذ (implementation) بکات. سیاسەتیش لە یەک دێڕدا، فەرمەڵەی پۆڵیسی(سیاسەت) و تەنفیذکردنی فەرمەڵە ثیۆرییەکەیە، فەشەلەکەیشی، لە ئاستەکی گشتیی و سیاسیی ورددا، بەر رەژەق نەدراوە و تەنیا ئەوە دووبارە ئەکەنەوە کە فەشەلی گۆڕان بە چوونە ناو حکومەت و ناڕۆشنیی لە تێوریثی سیاسییەکەیدا، گۆڕانی بەو دەردە برد. لە واقیعدا، ئەمانەی خوارەوە، فەشەلی حەتمیی نەوشیروان و گۆڕان، ئەخەنە ژێر چەنووکی مێژووەوە.

1. نەوشیروان، سیاسیی بوو، موناوەرەی باشی ئەکرد، بەڵام دیپلۆماسیی نەبوو، حەماسیی بوو، بەڵام پشوودرێژ نەبوو، لە پەیوەندییە نێودەوڵەتیی و ئیقلیمییەکان ناگەیشت، یان گوێی پێ نادان، بە تایبەتیی لە رۆڵی ستراتیژیی و عومقی ئەمنیی ئێران لە زۆنەکەی خۆیدا، خۆی نەبان ئەکرد و بە حەماسیی کوردایەتییەوە، بە عەقڵییەتی حەفتاکان و هەشتاکانەوە، دیپلۆماسییەتی ئەکرد کە زۆرجار لەسەردەمی گۆڕانیشدا، سیاسەتەکانی بە قازانجی رەقیبەکانی(پارتیی) شکاوەتەوە. بە نموونە، تەوەجوهی حیزبە عێراقییەکانی (عێراقی دوای ٢٠٠٣) بە هەرەم رەت ئەکردەوە، بەڵام عەلیی حەمەصاڵح و ئاشتیی هەورامیی، بردیانە سەر زێی نەوتی کوردستان(بە ناوی سەربەخۆیی ئابوورییەوە) و کەوتە ناو ئەجێنداکانی پارتیی و تورکیاوە.
2. فیکری سیاسیی کەم تا زۆر نەبوو، هەندێ شیعاراتی وەکو نیشتمانییبوون و هێزی نیشتمانیی و ریفۆرمی سیاسیی، بە دەرخکراویی ئەگوتەوە، بەڵام لە ناو تەونی جاڵجاڵۆکەی کوردایەتییدا، یەقی کردبووەوە. لە هەموو تەمەنی سیاسیی خۆیدا، نەیتوانی لەگەڵ چوار سیاسیی ناو عێراقدا(عەرەب و تورکمان و مەسیحیی…تاد) تەبایی سیاسیی دروست بکات! هاوکات، بەو تەمەنە زۆرەی خۆیەوە، جگە لە گوتار بە ئەدەبی سیاسیی کوردایەتیی، چوار گوتاری فیکریی(فیکری سیاسیی) نییە کە توانیبێتی لە دەرەوەی مەنظومەی کوردایەتیی، نیشتمانییانە و عێراقییانە، بییر بکاتەوە. بە گشتیی، جیاوازیی سیاسیی و فیکریی لەگەڵ پارتیی و یەکێتیی نەبوو، بەڵکو بە شوێن ئەجێندای شەخصیی خۆیەوە بوو.

بە کورتییەکەی، وێڕای فەشەلی گۆڕان لە حکومەتدا، بەهۆی ئەوەی زۆرینەی رەهای کادیر و قیادییەکانی گەندەڵ بوون، وێڕای تێوریثی سیاسیی بە ئەنقەست، بە بەمەست و بە بەرنامەی

> پێشوەختەوە، ویستی خۆی بووە و وەکو پرۆژە، کاری بۆ کردبوو، فیکری سیاسیی جیاوازتری لە ئەدەبیاتە سیاسییەکەی کوردایەتیی پێ نەبوو، هاوکات، دیپلۆماسیی نەبوو، لە ڕێی هێزە ئیقلیمییەکان و عومقی ستراتیژیی عێراق تێناگەیشت(یان نایەویست). لەڕەدا گرنگە ئاماژە بەوە بکرێ ئەوکاتی لە یەکەتییدا بوو، پێیوابوو ئەوە بەغداد و حکومەتی عێراقە، ئەتوانن هەرێمی کوردستان لە هەمبەر تورکیا بپارێزن، واتە باوەڕی بە عومقی ستراتیژیی بەغداد هەبوو! بەڵام غوبنە نەتەوەیی و نەژادییەکەی، هەروەها سیحری دەوڵەتی کوردیی و پرۆژەی چەتەگەرییە ئابوورییەکەی مەرجەعی کوردایەتیی، لە دیینی وەرگێڕایەوە و جارێکیتر پێش مردنی، بە ناو بازنەی بەفیکریی و وەهمە حەلحەلییەکانی کوردایەتیی، گێڕایەوە.

لە کۆتاییدا، ئەوە پارتیی و یەکەتیی نەبوون، گۆڕانیان تێکشاند، بەڵکو ئەوە نەوشیروان بوو، نەیتوانی چوار پیاو و ژنی شەریف، نە لەناو کۆمەڵەدا و نە لەناو گۆڕاندا، دروست بکات کە ئەخلاقی سیاسییان هەبێت و دوای پارە و پۆست و لەذەت و هەواجسی دونیا و مەتاعەکانی نەکەون، خەریکی فیکری سیاسیی و بەرنامەی سیاسیی و دژایەتیی گەندەڵیی بن و لە بەرەی ناڕەزایەتییەکانی خەڵکدا بمێننەوە. ئەوە نەوشیروان خۆی بوو، بە ئەنقەست، پیاوی لاواز و نەفسنزم و ماستاوچیی لەدەوری خۆی کۆئەکردەوە و بە پۆپیولیزمیش ئەیگوت، رقم لە ماستاوچیی و لەوانەیە کە دوای پارە ئەکەون. هاوکات، ئەو هەمووو گەندەڵ و دز و پارەپەرستەی لە خۆی کۆکردەوە کە بە هەمووو ئەندام پارلمانەکانی خوولەکانی پێشوو و ئێستایشەوە، دوو پیاوی صادق و ڕەشیدیان تێدا نەبوو، هەموویان تەسلیمی پارە و مەتاعی دونیا بوون و خەریکی ژیانی تایبەتیی خۆیانن. زۆربەی هەرە زۆریان دەعمی تێوریثە سیاسییەکەیان کرد و ئەو گرووپەی بە گرووپی قادری حاجیی عەلییش ناسراوبوون، بە بەرنامە کەوتنە وێزەیان و دووریان خستنەوە(هەرچەندە ئەوانیش تا ئەم کاتەیش، ئاهێکی فیکریی و سیاسیی جیاوازتریان بە بەردا نەهاتووەتەوە).

بە کورتییەکەی هەر کەسانێک و گرووپێک بیانەوە حیزبێک، یان ڕەوتێکی ئۆپۆزیسیۆن، یاخود بە ئاییندە، لیستی هەڵبژاردن دروست بکەن، ئەگەر تەجاوزی ئەو فەبیایە نەکەن کە لە فەشەلی نەوشیروان و گۆڕاندا، لە پانتایی سیاسیی کوردییدا لە کورستانی عێراق، جێکەوت بووە، ئەگەر عوقدە قەومیی و نەژادییەکانی نەوشیروان، تەجاوز نەکەن و بەر ڕەخنەی فیکریی و سیاسیی نەدەن، ئەگەر بە ڕۆشنیی و بە

شەفافیی و جەرییئانە، هەڵگری گوتارێکی سیاسیی جیاوازتر لە گوتاری زاڵی کوردایەتییە تیجاڕیی و پرۆکسییەی پارتیی و یەکێتیی نەبن، ئەگەر جەرییئانە و عەقڵانیی و واقیعییانە، عێراقییانە و نیشتمانییانە بییر نەکەنەوە و هەر خەریکی گێرەی پانکوردیزم و خورافاتی دەوڵەتی کوردیی و شیعراندنی ئەدەبییاتی سیاسیی و ریتۆریکی خۆخواردنەوە بن، ئەوە بێگومان، لە حەلەزۆنی گۆڕان و نەوشیروان و ریتۆریکەکانی کوردایەتیی دەربازیان، نابێت.
هاوزەمان، ئەو فۆبیایە لە فەشەلی سیاسیی دە – دوازدە ساڵی گۆڕان، بەرۆکیان بەرنادات و هیچیشیان پێ ناکرێ. عاقیبەت، هەرگرووپێک بیانەوێ بییر لە ئۆپۆزیسیۆن بکەنەوە، ئەبێ گوتارێکی سیاسیی جیاوازتر لەم گوتارە نەژادیی و طائیفیییەی کوردایەتیی هەڵبگرن، نیشتمانییانە و عێراقییانە بییر بکەنەوە و خۆیان بە عێراقیی بزانن، ئەگەر نا، بۆ هەمیشە لە لۆکاڵیزمی کوردایەتییدا ماخۆلانیان ئەبێت و ئەمەیش رێک بە قازانجی پارتیی و یەکێتیی ئەشکێتەوە و ئەو شێخنشینییە سیاسییەی هەرێم، درێژەی ئەبێت و خەڵکی کوردستان، زەلیلتر و بێچارەتر ئەبن و کوڕان و نەوەی بنەماڵەکانیش، رێژەی میلیارد دۆلارەکانیان، زیاتر و زیاتر ئەبێت و هەرێمی کوردستانیش، بە تەواویی ئەبێتە کۆڵۆنییەکی راستەوخۆی تورکیا، ئەوکات، مەگەر تەنیا و تەنیا بە زەبری هێز، دەوڵەتی عێراق، دەخالەت بکات و کۆتایی بەم حوکمڕانییە بنەماڵییە فاشیل و پرۆکسیانە، بهێنێت.

کامیار سابیر